

# Pomohamedanil sem se za vsak slučaj

O TV filmu *Vojno stanje na Radiu Študent*

Med pripravo programa za 40. obletnico najstarejše študentske neodvisne radijske postaje v Evropi je sodelavec Radia Študent, Peter Kisin, sprožil govorico. Opozoril je, da obstaja filmska različica radijske igre *Vojno stanje na Radiu Študent* Ervina Hladnika, katere odlomek je nekoč ujel na *Ekranovi* Jesenski filmski šoli. V različnih krogih RŠ občestva se je razširilo vneto iskanje integralnega posnetka, a se je malokdo radijske igre in filma spomnil. Posnetek radijske igre se je izgubil, o kompleksni strukturi vzpostavljenega fiktivnega sveta, ki tesno meji na resničnost, pa je pričala kasnejša objava besedila radijske igre v reviji *Problemi*. Med raziskovanjem filmskega in video gradiva, povezanega z Radiem Študent, smo omenjeni odlomek prepoznali v celovečerni televizijski oddaji *Povečava: Študentsko gibanje 1968-1972*, ki sta jo scenaristka Majda Širca in režiser Slavko Hren posnela leta 1996 v okviru dokumentarno-umetniškega programa nacionalne televi-

zije. Režiser Slavko Hren, tudi avtor filma *Vojno stanje na Radiu Študent*, je zagotovil kopijo za predvajanje velikega filma presenečenja, hkrati vrhunec in zaključek obletniškega filmskega programa Kino RŠ v Kinodvoru. Miha Kovač, ki je sredi osemdesetih let prejšnjega stoletja na Radiu Študent delal kot glavni in odgovorni urednik, je povedal, da so z radijsko igro namenoma provocirali takratno oblast, a se na *Vojno stanje na Radiu Študent* ni pretirano odzivala. Za prenos na televizijski ekran je nekaj let kasneje poskrbela radijska ekipa v sodelovanju s Cankarjevim domom, da bi ga prikazali na Festivalu znanstvene fantastike Fantazija.

Zamislite si, da Radio Študent obstaja kot avtonomna država. Obstoj nenavadne državne tvorbe je geografsko in politično lociran na Balkan, ob socialistični režim sredi osemdesetih let minulega stoletja. Druge konotacije se zdijo samoumevne, če vemo, da je država Radio Študent soseda Jugoslavije, ki je glavni nasprotnik drža-

ve RŠ. Radio Študent kot avtonomno demokratično območje doleti vojaška hunta, med razglasitvijo vojnega stanja civilna vlada pade. Vojno stanje v ljudeh vzbuja strah pred smrtjo in željo po ohranitvi. Pomeni preverjanje zalog hrane in skrb za bližnje. Po Thomasu Hobbesu preseganje vojnega stanja ne poteka prek razuma, temveč le prek samoohranitvenega nagona omogoča ustanovitev nove družbe. Oblast torej povzroča emocionalno nestabilnost državljanov Radia Študent, da bi oblikovala družbo po svoji volji. Vzpostavlja strah pred vplivom imperialističnih sil, Islama, gospodarske krize, terorizma in drugih zunanjih sovražnikov, kar je še danes uporabna metoda za ohranjanje nadzora. Mediji nastopajo v vlogi učinkovitega orodja za razširjanje strahu, njihove vsebine polni državni aparat.

Film se najprej kaže kot retrospekcija na politično situacijo v nenavadni državni tvorbi Radio Študent. Zunanji narativni okvir in zgodovinsko perspektivo tvori intervju z Ervinom Hladnikom, urednikom Radia Študent, ki v uvodu in ob zaključku filma pojasnjuje, kako je prišlo do vojnega stanja na Radiu Študent, ki je zdaj minilo, ter izjavlja, da so z objavo dokumentov želeli odpreti prostor za dialog o vojnem stanju. Urednikova beseda zastopa stališča sodelavcev Radia Študent do dogodkov, ki so privedli do vojaškega prevzema države, in dogajanj po njem. Ena najbolj reprezentativnih izjav je prav naslovni citat, v katerem se kaže provokativna politična drža, ki jo zavzame posameznik kot državljan Radia Študent. Prevzem islamske veroizpovedi je osebna odločitev, a v državi, v kateri oblast vzpodbuja spore med pripadniki krščanske in muslimanske vere, predstavlja aktivno politično dejanje.

Notranji narativni okvir zagotavlja televizijsko poročanje, ki posnema imagologijo TV dnevnika. Danica Simšič in Ivan Lotrič kot moderatorja osrednje informativne oddaje med branjem poročil in nizanem arhivskih posnetkov, ki predstavljajo glavnino filma, vzpostavljata medijsko resničnost. Narativno ogrodje, prirejeno po radijski igri, zagotavlja zvočna plast filma. Gre predvsem za interpretacijo domnevnih dokumentov, ki pričajo o simbolnem prevzemu fiktivne države: poročila dopisnikov iz tujine in povzetki iz tujega tiska, čestitke iz bratskih držav, sklepi sektorjev za informiranje, vojaški pravilniki, vladni komunikeji, razglasi in odloki državnih institucij, med drugimi tudi sklep državne protokolarne službe, ki naj bi izdelala parole, »da bi jih mimoidoči neaktivirani državljani vzklikali spontano«. Napovedovalca povezujeta nanizane arhivske posnetke govorov, protestnih shodov, vojaških spopadov, obiskov visokih

uradnikov in vojaških parad, zmontirane v vizualno plast filma, pričevanje v podobe ujetega totalitarizma. *Vojno stanje na Radiu Študent* povzema stanje duha obdobja, v katerem je nastalo. Osemdeseta so bila po kasnejših pričevanjih za nekatere tudi navdih in morda se jih prav zato tako radi spominjamo. Posebnost osemdesetih v Jugoslaviji je bila družbena dekadenca, spodbujena po Titovi smrti, morda tudi kot posledica močnejše zategnjenih vzvodov oblasti, za katero so se po padcu ideje bratstva in enotnosti prerivali. Mladi druge povojne generacije so iskali poti iz ideološkega enoumja tudi z eksperimentalnimi in avantgardističnimi pristopi. Nenazadnje naj bi tudi Radio Študent nastal

kot družbeni eksperiment in delno se ga ta neukrotljivi duh se vedno drži. Radijska igra in film *Vojno stanje na Radiu Študent* pričata o strahu pred vojaškim prevzemom oblasti, obenem pa se kažeta kot kreativni modernistični izraz kritičnih in do socialističnega sistema provokativnih stališč. Simbolizirata tudi štiri desetletja delovanja medija Radio Študent in sta aktualna tudi danes, saj predstavljata še vedno prisotne politične teme, problematizirata odnos med posameznikom in državo ter vzpodbujata kritična stališča do sodobnih oblik oblasti, ki na subverzivno delovanje, odpiranje javnega prostora za dialog in širjenje zavesti odgovarja s prisilo ali se nanje ne zna odzivati.